

Η Εφαρμογή της Αξιολόγησης στη Συνεκπαίδευση

Το τελικό στάδιο της πρώτης φάσης του Προγράμματος του Φορέα για την Αξιολόγηση στο Πλαίσιο της Συνεκπαίδευσης περιλάμβανε μια συζήτηση και κατόπιν επεξήγηση της έννοιας της *αξιολόγησης στο πλαίσιο της συνεκπαίδευσης* καθώς και μια σειρά προτάσεων για την πολιτική και την πρακτική εφαρμογή της. Ο στόχος της δεύτερης φάσης ήταν η παροχή μιας εις βάθος εξέτασης των ευρημάτων της πρώτης φάσης :

- Διερευνώντας την πρακτική της αξιολόγησης σε επίπεδο σχολείου και τη σχέση της με τις δομές και την πολιτική σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.
- Υπογραμμίζοντας πρακτικές προτάσεις για την εφαρμογή της αξιολόγησης στη συνεκπαίδευση.

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε περιλάμβανε ομαδική εργασία των ειδικών του προγράμματος και του προσωπικού πέντε διαφορετικών «περίπτώσεων μελέτης» – σχολικές περιοχές ή περιφέρειες, ομάδες σχολείων, κέντρα υποστήριξης και τα σχολεία με τα οποία συνεργάζονταν αυτά, αλλά όχι μεμονωμένα σχολεία. Αυτές οι ομάδες, σε κάθε «περίπτωση μελέτης» από την Αυστρία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, τη Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία), συμφώνησαν να φιλοξενήσουν επισκέψεις και να δουλέψουν πάνω σε διάφορες πτυχές πρακτικής της αξιολόγησης για μια περίοδο επεξεργασίας. Η πρόθεση ήταν να διερευνηθεί εις βάθος η πρακτική της αξιολόγησης σε επίπεδο σχολείου και το πώς αυτή εμπλέκεται με τις υποστηρικτικές δομές και την εκπαιδευτική πολιτική σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις ιστοσελίδες για κάθε μια από αυτές τις πέντε περιπτώσεις μελέτης καθώς και με τις εργασίες κατά τη διάρκεια του προγράμματος, είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του προγράμματος:

<http://www.european-agency.org/site/themes/assessment/index.shtml>

Κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων του προγράμματος, συγκεντρώθηκαν πολλές πληροφορίες και υλικό σχετικά με την αξιολόγηση στο πλαίσιο της συνεκπαίδευσης. Το παρόν κείμενο έχει μια πιο γενική εστίαση από άλλο υλικό που αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια του προγράμματος, έχοντας ως κεντρικό στόχο να παρουσιάσει μια σύνθεση των ευρημάτων από όλες τις εργασίες του προγράμματος ώστε να προσδιορίσει τις βασικές προϋποθέσεις για την εφαρμογή της πολιτικής και της πρακτικής υλοποίησης της συνεκπαιδευτικής αξιολόγησης στη γενική εκπαίδευση.

Το παρόν κείμενο χρησιμοποιεί πληροφορίες από παρατηρήσεις, συζητήσεις και σκέψεις κατά τη διάρκεια αλλά και μετά τις περιπτώσεις μελέτης ώστε να προσδιορίσει τα «επόμενα θέματα» για την υλοποίηση της αξιολόγησης στη συνεκπαίδευση – δηλαδή τους κρίσιμους παράγοντες για μια επιτυχημένη πρακτική της αξιολόγησης, οι οποίοι δεν ήταν συγκεκριμένοι σε σχέση με το πλαίσιο ή τις καταστάσεις της αξιολόγησης αλλά ήταν *εμφανείς σε όλες τις περιπτώσεις μελέτης* (με πολλούς τρόπους και σε πολλά επίπεδα).

Το παρόν κείμενο συνοδεύεται και από την εκτενή του μορφή με παρουσιάσεις πολυμέσων και αποσπάσματα των συζητήσεων μεταξύ των διαμορφωτών πολιτικής και των επαγγελματιών σχετικά με τις εμπειρίες τους και την πρακτική της αξιολόγησης, καθώς και τη σχετική βιβλιογραφία, η οποία εξετάζει τα συγκεκριμένα θέματα. Όλα τα στοιχεία είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του προγράμματος:

<http://www.european-agency.org/site/themes/assessment/index.shtml>

Δύο πλευρές της αξιολόγησης στην πρακτική της συνεκπαίδευσης

Η αξιολόγηση στην πρακτική της συνεκπαίδευσης έχει οριστεί στο πλαίσιο του προγράμματος του Φορέα ως *μια προσέγγιση της αξιολόγησης στη γενική εκπαίδευση όπου η πολιτική και η πρακτική εφαρμογή σχεδιάζονται με γνώμονα την προαγωγή της μάθησης όλων των παιδιών όσο αυτό είναι δυνατό*. Χρησιμοποιώντας ως αφετηρία αυτό τον ορισμό και τις σχετικές οδηγίες - όπως είχαν περιγραφεί στην τελική έκθεση της πρώτης φάσης του προγράμματος- για την ανάλυση των εργασιών στους τόπους που αποτέλεσαν τις περιπτώσεις μελέτης, καταφέραμε να αναγνωρίσουμε έναν αριθμό κοινών παραγόντων για την εφαρμογή της αξιολόγησης στο πλαίσιο της συνεκπαίδευσης. Πρόκειται για παράγοντες μέσα στα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα του προγράμματος, οι οποίοι ενισχύουν το έργο των δασκάλων και των άλλων επαγγελματιών και εμπλεκόμενων στην αξιολόγηση. Είναι γενικοί παράγοντες που δε σχετίζονται πάντα με τις διαδικασίες, τα εργαλεία, τις μεθόδους και της προσεγγίσεις της αξιολόγησης, ούτε με τη διδασκαλία και τη μάθηση αυτή καθ' εαυτήν.

Οι συγκεκριμένοι παράγοντες έχουν μεγαλύτερη σχέση με το συνολικό εκπαιδευτικό περιβάλλον και το πώς αυτό μπορεί να υποστηρίξει (ή όχι) τη χρήση της συνεκπαιδευτικής αξιολόγησης από το δάσκαλο με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Αυτοί οι παράγοντες θεωρούνται κρίσιμοι για την αξιολόγηση στη συνεκπαίδευση αλλά αμφισβητείται το αν αποτελούν στην πραγματικότητα βασικές πλευρές της επιτυχημένης συνεκπαίδευσης γενικά, καθώς η αξιολόγηση είναι μία μόνο διαδικασία μεταξύ πολλών άλλων, η οποία επηρεάζεται και κατευθύνεται από αυτούς τους σημαντικούς παράγοντες.

Οι παράγοντες του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος που φαίνεται ότι υποστηρίζουν την αξιολόγηση στη συνεκπαίδευση μπορούν να ομαδοποιηθούν σε δύο πλευρές της πολιτικής και της πρακτικής της αξιολόγησης:

- *Υποδομή*: οι δομές, οι πολιτικές και τα υποστηρικτικά συστήματα για την αξιολόγηση.
- *Κοινά συστήματα αξιών*: οι στάσεις, οι επαγγελματικές αξίες και πεποιθήσεις που διέπουν την εκπαιδευτική κουλτούρα και προσέγγιση ενός σχολείου.

Στο πλαίσιο του προγράμματος, προσδιορίστηκαν τα κύρια χαρακτηριστικά της εκπαιδευτικής υποδομής και των κοινών συστημάτων αξιών που φαίνεται ότι στηρίζουν την αξιολόγηση στη συνεκπαίδευση. Αν και μελετώνται χωριστά, είναι σαφές ότι κάθε ένα από αυτά εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τα υπόλοιπα.

Εκπαιδευτική πολιτική που διευκολύνει την καινοτόμα πρακτική

Οι πέντε περιπτώσεις μελέτης λειτουργούν σε πολύ διαφορετικά πλαίσια πολιτικής για την αξιολόγηση. Αυτά κυμαίνονται από συστήματα αξιολόγησης που καθοδηγούνται από εθνικά αθροιστικά τεστ, με υψηλό επίπεδο αναφοράς και χρήσης των δεδομένων της αξιολόγησης για έλεγχο και αξιοπιστία, έως συστήματα χωρίς καθορισμένες διαδικασίες αξιολόγησης, στα οποία ο δάσκαλος οδηγεί την αξιολόγηση και δε γίνεται χρήση των δεδομένων της με στοχο τον έλεγχο.

Εντούτοις, παρά τις διαφορές στις εθνικές και τοπικές πολιτικές που παρουσιάζονται στη μελέτη, αναδύονται τα παρακάτω στοιχεία στο πλαίσιο της πολιτικής για την αξιολόγηση, ως σημαντικά για την ύπαρξη των απαραίτητων προϋποθέσεων για την καινοτομία που οδηγεί στη συνεκπαιδευτική αξιολόγηση:

- Συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο όλων των εμπλεκόμενων στην αξιολόγηση.

- Ευελιξία των πολιτικών και των συστημάτων που ενθαρρύνουν την καινοτομία και την αλλαγή στην υλοποίηση της πολιτικής και της πρακτικής της αξιολόγησης.
- Η ενεργή εμπλοκή των διαμορφωτών πολιτικής στην αναγνώριση και την κινητοποίηση των υπαρχόντων πόρων, ανθρωπίνων, φυσικών και οικονομικών ώστε να διασφαλίσουν ότι η τοπική λήψη αποφάσεων και η καινοτομία στην πολιτική και την πρακτική της αξιολόγησης μπορούν να λειτουργήσουν.

Συνολικά, αυτά τα χαρακτηριστικά της πολιτικής της αξιολόγησης ενισχύθηκαν από μια πολιτική δέσμευση για την υποστήριξη της καινοτομίας, της δημιουργικότητας και ενός βαθμού ελευθερίας των επαγγελματιών ώστε να καινοτομήσουν στο έργο τους. Ένα συγκεκριμένο παράδειγμα της πολιτικής, αυτής, δέσμευσης ήταν όσοι καινοτομούν στη συνεκπαιδευτική αξιολόγηση να εμπλέκονται άμεσα στην αλλαγή της πολιτικής για την αξιολόγηση.

Διεπιστημονικές υποστηρικτικές δομές

Μαθητές, γονείς και δάσκαλοι έχουν πολύπλοκες απαιτήσεις από το ειδικό υποστηρικτικό προσωπικό και τις υπηρεσίες σε ό,τι αφορά την αξιολόγηση στη συνεκπαίδευση. Κατά τη διάρκεια του προγράμματος αναδύθηκε μια ρόπη προς έναν τρόπο δράσης περισσότερο δι-επιστημονικό παρά πολυ-επιστημονικό. Η διεπιστημονική αξιολόγηση ενσωματώνει τη γνώση και τις απόψεις διαφορετικών περιοχών επαγγελματικής εξειδίκευσης με στόχο να θεωρήσει τα ζητήματα ολιστικά. Δεν κάνει το ίδιο και η πολυ-επιστημονική προσέγγιση, η στην οποία επαγγελματίες από διαφορετικές ειδικότητες δουλεύουν παράλληλα αλλά όχι απαραίτητα στο πλαίσιο μιας μόνο ενιαίας προσυμφωνημένης προσέγγισης. Το διεπιστημονικό έργο απαιτεί συνεργασία και σύμπνοια σε όλα τα επίπεδα, μεταξύ των εμπλεκόμενων στην αξιολόγηση: κατευθύνεται σε μεγάλο βαθμό από τη λήψη αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο, η οποία αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Μετά τη μελέτη της δράσης διαφορετικών ομάδων ειδικών για την αξιολόγηση σε κάθε μια από τις πέντε περιπτώσεις μελέτης, οι εμπλεκόμενοι στην αξιολόγηση (γονείς, δάσκαλοι και διαμορφωτές πολιτικής) αναμένουν και ενθαρρύνουν διεπιστημονικές προσεγγίσεις, όποια κι αν είναι η δομή των ομάδων ειδικών για την αξιολόγηση. Οι ακ όλουθοι παράγοντες μετατοπίζουν το ενδιαφέρον στον διεπιστημονικό τρόπο δράσης:

- Θεωρείται αποτελεσματική χρήση των περιορισμένων δημόσιων πόρων.
- Έχει ως αποτέλεσμα την καλύτερη διαχείριση του όγκου της εργασίας για τους ειδικούς της αξιολόγησης και επιτρέπει να γίνεται πιο ουσιαστική δουλειά με τους μαθητές, τους γονείς και τους δασκάλους.
- Οδηγεί σε πιο ευέλικτες επιλογές υποστήριξης και σε ένα εύρος πιθανών απαντήσεων σε απαιτήσεις και αιτήματα.

Η συμμετοχική φύση του διεπιστημονικού έργου για την αξιολόγηση στη συνεκπαίδευση φαίνεται, επίσης, να συνεπάγεται και μια αλλαγή στο κέντρο δράσης του ελέγχου της υποστήριξης και της τροφοδότησης των ειδικών στην αξιολόγηση. Η λήψη αποφάσεων όχι μόνο εμπλέκει αλλά όλο και περισσότερο καθοδηγείται από εκείνους που στα σχολεία συνεργάζονται με τους επαγγελματίες, οι οποίοι βρίσκονται έξω από το άμεσο εκπαιδευτικό περιβάλλον του παιδιού, συμπεριλαμβανομένων των δασκάλων της γενικής εκπαίδευσης με γονείς και μαθητές. Μια τέτοια μεταβολή στην προσέγγιση της δουλειάς απαιτεί μια βαθιά αλλαγή στάσεων από την πλευρά των ειδικών στην αξιολόγηση επαγγελματιών, καθώς και αλλαγή των πρακτικών τους.

Ηγεσία και όραμα

Η ηγεσία και το όραμα σε κάθε μια από τις περιπτώσεις μελέτης είναι σημαντικά και για την υποδομή αλλά και για τα κοινά συστήματα αξιών.

Οι πολιτικές που διευκολύνουν την καινοτομία είναι απαραίτητο να ξεκινούν και να διατυπώνονται από ομάδες-κλειδιά ή από άτομα που έχουν ένα όραμα για συνεκπαίδευση γενικά καθώς και για την αξιολόγηση στο πλαίσιο της συνεκπ αίδευσης ειδικότερα. Ομοίως, τα άτομα-κλειδιά που έχουν την ευθύνη για το έργο των ομάδων-ειδικών της αξιολόγησης αποτελούν συνήθως την κινητήρια δύναμη πίσω από τη μετατόπιση από την «πολυ» στη «δι» επιστημονική προσέγγιση. Αυτά τα άτομα με μεγάλη επιρροή όχι μόνο ξεκινούν την αλλαγή στην πράξη αλλά προτείνουν τις αξίες και τις αρχές οι οποίες θα διέπουν τις πολιτικές και τα υποστηρικτικά συστήματα.

Επιπλέον, στο πλαίσιο του προγράμματος του Φορέα ήταν σαφής ο ρόλος του ηγέτη ή του διευθυντή κάθε σχολείου ή κέντρου υποδομής/υποστήριξης στη διαμόρφωση ενός κοινού συστήματος αξιών για τη συνεκπαίδευση και την αξιολόγηση στη συνεκπαίδευση. Ο ρόλος αυτός είναι σημαντικός για την ανάπτυξη ενός επαγγελματικού περιβάλλοντος που επιτρέπει την καινοτομία και την αλλαγή. Σε κάθε μια από τις περιπτώσεις μελέτης ήταν προφανές ότι οι ηγέτες στην εκπαίδευση:

- Είχαν προσωπικό όραμα για την αξιολόγηση στη συνεκπαίδευση το οποίο μετέτρεψαν σε κοινό όραμα που μοιράζονταν με το προσωπικό ή την ομάδα τους.
- Προωθούσαν ενεργά μια σχολική ή οργανωτική κουλτούρα που υποστήριζε τη συμμετοχή των μαθητών και των γονιών.
- Ξεκινούσαν στην πράξη την αλλαγή ή υποστήριζαν ενεργά το προσωπικό που την επεδίωκε.
- Εγκαθίδρυναν οργανωτικά συστήματα, τα οποία όχι μόνο υποστηρίζουν, αλλά απαιτούν ομαδική δουλειά, συνεργατική λύση προβλημάτων και κοινές προσεγγίσεις της διδασκαλίας και της μάθησης.
- Διασφάλιζαν την απαραίτητη ευελιξία σε ό,τι αφορά τους απαιτούμενους πόρους, φυσικούς, οικονομικούς και χρονικούς ώστε να μεγιστοποιηθούν οι πιθανότητες καινοτομίας, δηλαδή ανάπτυξης και δοκιμαστικής εφαρμογής νέων μεθόδων και προσεγγίσεων στην αξιολόγηση.
- Παρείχαν ποικίλες ευκαιρίες στους δασκάλους και το εκπαιδευτικό προσωπικό για ανάπτυξη και επιμόρφωση στις μεθόδους και τα εργαλεία αξιολόγησης ειδικά αλλά και στις συνεκπαιδευτικές προσεγγίσεις γενικότερα.
- Οργάνωναν αποτελεσματικές επικοινωνιακές δομές που βασίζονταν σε μια «κοινή γλώσσα» – ειδικά για την αξιολόγηση και γενικότερα για τη διδασκαλία και τη μάθηση – που την κατανοούσαν και τη χρησιμοποιούσαν οι μαθητές, οι γονείς και όλοι οι επαγγελματίες της εκπαίδευσης.

Οι συζητήσεις στο πλαίσιο του προγράμματος ανέδειξαν μια προτεραιότητα πολλών ηγετών, την «τυποποίηση» της άτυπης επικοινωνίας και των γνώσεων σε σχέση με την αξιολόγηση, ώστε οι καινοτομίες και οι αλλαγές να τεκμηριώνονται, να μοιράζονται, να αποτελούν τροφή για σκέψη και να μαθαίνονται. Αυτή η «τυποποίηση του άτυπου» είναι *σημαντική* αν θέλουμε η καινοτόμος πρακτική της αξιολόγησης να ενσωματωθεί στη συνήθη πρακτική σε έναν θεσμό όπως είναι το σχολείο, αλλά καθίσταται *κρίσιμη* αν άλλοι επαγγελματίες, εκτός του άμεσου περιβάλλοντος του σχολείου, θέλουμε να μάθουν από αυτή την καινοτομία.

Συγκεκριμένα σε σχέση με την αξιολόγηση, αλλά και γενικότερα σε σχέση με όλες τις περιοχές του έργου τους, αυτοί οι ηγέτες μπορούν να περιγραφούν ως «μεταρρυθμιστές»,

καθώς προωθούν μια εικόνα των οργανισμών τους ως «κοινοτήτων μάθησης» που βασίζονται σε συνεργατικές κουλτούρες λήψης αποφάσεων και σχεδιασμού καθώς και στη συνεχή επαγγελματική εξέλιξη όλου του προσωπικού.

Θετικές στάσεις για τη διαφορετικότητα (ετερότητα) στην εκπαίδευση

Στην καρδιά ενός κοινού συστήματος αξιών, το οποίο στηρίζει την αξιολόγηση στη συνεκπαίδευση βρίσκεται η άποψη ότι η διαφορετικότητα στην εκπαίδευση αποτελεί θετικό στοιχείο που όλοι οι εμπλεκόμενοι στην εκπαίδευση θα πρέπει να αναγνωρίζουν. Μια θετική προσέγγιση για την κάλυψη ενός μεγάλου εύρους αναγκών στην εκπαίδευση ήταν, ίσως, το πιο σημαντικό στοιχείο της εκπαιδευτικής κουλτούρας του σχολείου, μια προσέγγιση που θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι προάγει τη συνεκπαίδευση. Τέτοιες θετικές στάσεις ήταν παρούσες στο όραμα και το αναπτυξιακό έργο των ηγετών των σχολείων αλλά παράλληλα και στο καθημερινό έργο των δασκάλων και του υπόλοιπου εκπαιδευτικού προσωπικού.

Η προσπάθεια για αποφυγή διακρίσεων κάθε είδους και για την προαγωγή ενός σχολείου για όλους φαίνεται ότι χαρακτηρίζεται από:

- Την άποψη ότι ο κύριος στόχος της αξιολόγησης είναι η στήριξη της διδασκαλίας και της μάθησης και όχι η απλή αναγνώριση των αναγκών ώστε να βρεθούν ο χώρος ή οι πόροι.
- Την άποψη ότι η ίδια η μάθηση αποτελεί διαδικασία, που δε βασίζεται στο περιεχόμενο ή στο αντικείμενο του μαθήματος, και έχει βασικό στόχο για όλους τους μαθητές την ανάπτυξη και απόκτηση ικανοτήτων και όχι την απλή γνώση πληροφοριών για κάθε μάθημα.

Ήταν, επίσης, σαφές κατά την διάρκεια των εργασιών των ομάδων στις περιπτώσεις μελέτης, ότι η επιτυχημένες προσεγγίσεις και τεχνικές για τη στήριξη της μάθησης των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μπορεί να είναι επίσης χρήσιμες για την προώθηση της κοινωνικής και εκπαιδευτικής ένταξης άλλων ομάδων (για παράδειγμα μαθητών από διαφορετικά κοινωνικά και εθνικά περιβάλλοντα). Κατά συνέπεια, η κάλυψη ενός μεγάλου εύρους αναγκών βαθμιαία αντιμετωπίζεται ως προσέγγιση που ενδιαφέρεται για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης για τους μαθητές συνολικά, παρά που επικεντρώνεται σε συγκεκριμένες ομάδες.

Πρακτική επανεξέτασης

Κατά τις περιπτώσεις μελέτης της έρευνας, κατέστη σαφές ότι όλοι οι δάσκαλοι και επαγγελματίες, σε διαφορετικό βαθμό, λειτουργούν επανεξεταστικά στην πρακτική τους – εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες για να αποστασιοποιηθούν από το έργο τους με στόχο την καλύτερη κατανόηση των διαδικασιών της διδασκαλίας και της μάθησης ώστε να αποκομίσουν γνώση για τους ίδιους που απορρέει από αυτή την αποστασιοποίηση (ή τη σκέψη). Αυτή η διαδικασία προβληματισμού για το έργο τους μπορεί να ερμηνευθεί ως συνέπεια της εργασίας μέσα στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, το οποίο ρυθμίζεται έτσι ώστε να αντιμετωπίζει τις διαφορετικές ανάγκες και να βασίζεται στην ομαδική δουλειά και μια προσέγγιση επίλυσης προβλημάτων. Παρόλα αυτά, είναι προφανές ότι για πολλούς δασκάλους, η ενασχόληση με την επαγγελματική μάθηση και η καθοδήγηση από μια κοινή δέσμη εκπαιδευτικών αρχών και αξιών, είναι σημαντικές για το έργο τους.

Μια τέτοια πρακτική μπορεί να θεωρηθεί ουσιαστικής σημασίας για την καινοτομία. Η πρακτική επανεκτίμησης απαραίτητα υπογραμμίζεται από μια προσέγγιση επίλυσης προβλημάτων, η οποία τελικά οδηγεί σε μια προσέγγιση πρακτικής που βασίζεται σε στοιχεία. Αυτό, ίσως, καταλήγει να ενδυναμώνει τους δασκάλους, καθώς τους εμπλέκει σε

μια διαδικασία στοχοθεσίας και απολογισμού, η οποία βοηθά στην αποτίμηση του έργου τους.

Παρουσιάζει ενδιαφέρον το γεγονός ότι η διαδικασία της πρακτικής επανεκτίμησης για τους δασκάλους, ενδεχομένως αντικατοπτρίζει με διάφορους τρόπους τη διαδικασία της αξιολόγησης για τη μάθηση των παιδιών. Οι διαδικασίες της στοχοθεσίας και της προσωπικής σκέψης και προβληματισμού ως προς την απόδοση είναι σημαντικές και για την αναστοχαστική πρακτική των δασκάλων και για την αξιολόγηση για τη μάθηση των παιδιών. Επίσης, οι δάσκαλοι, οι οποίοι επέλεγαν μια προσέγγιση επαναπροσδιορισμού του έργου τους ήταν συχνά οι πιο ικανοί να χρησιμοποιήσουν αποτελεσματικά την αξιολόγηση για τη μάθηση και τις διαδικασίες της αξιολόγησης στη συνεκπαίδευση για όλους τους μαθητές.

Ειδικά οι ηγέτες των σχολείων υπογράμμισαν ως ουσιαστικό το ρόλο των «σημαντικών φίλων», δηλαδή ανθρώπων ή οργανώσεων εκτός σχολείου οι οποίοι συνεργάζονται με το σχολείο, ή μιας ομάδας δασκάλων που θα τους βοηθούν στη διαδικασία επαναπροσδιορισμού του έργου τους (Στην πραγματικότητα, η μεθοδολογία η οποία χρησιμοποιείται στο πρόγραμμα του Φορέα βασίστηκε στην ιδέα ότι οι ομάδες των ειδικών του προγράμματος δρούσαν ως «σημαντικοί φίλοι» για τις ομάδες των περιπτώσεων μελέτης). Οι διευθυντές των σχολείων, συχνά, έβλεπαν την εμπλοκή ανθρώπων εκτός σχολείου, οι οποίοι ασχολούνταν με το προσωπικό του σχολείου για να το στηρίξουν να ανακαλύψει πτυχές του έργου του, ως ερέθισμα για αλλαγή της εκπαιδευτικής πρακτικής και των στάσεων απέναντι στη συνεκπαίδευση.

Συμπερασματικά σχόλια

Από τη μελέτη αυτή προκύπτει ότι για την εφαρμογή της αξιολόγησης στη συνεκπαίδευση δεν υπάρχουν σαφείς λύσεις που να μπορούν να εφαρμοστούν σε όλα τα σχολεία και σε όλες τις καταστάσεις στην τάξη. Κάθε περίπτωση μελέτης του προγράμματος του Φορέα ανέπτυξε διαφορετικές προσεγγίσεις για την πρακτική της αξιολόγησης και εστίασε σε διαφορετικές πλευρές του τι είναι σημαντικό για την προώθηση της συνεκπαίδευσης τη συγκεκριμένη στιγμή. Αυτή η αλλαγή ήταν συνάρτηση των τοπικών προκλήσεων αλλά, κυρίως, της κουλτούρας του σχολείου (ή του κοινού συστήματος αξιών) και των εκπαιδευτικών πολιτικών (ή της υποδομής), που καθοδηγούσαν το έργο των ομάδων στις περιπτώσεις μελέτης.

Παρά την ύπαρξη τοπικών διαφορών στις πέντε περιπτώσεις μελέτης του προγράμματος, γεγονός παραμένει ότι η αξιολόγηση στη συνεκπαίδευση είναι μια διαδικασία η οποία εμπεριέχει την καινοτομία και την ευελιξία στη σκέψη και τη δράση από την πλευρά των διαμορφωτών πολιτικής και των επαγγελματιών. Οι αλλαγές στη σκέψη και τη δράση είναι σημαντικές για την ανάπτυξη της αξιολόγησης στη συνεκπαίδευση.

Οι δύο πλευρές, της υποδομής και των κοινών αξιών, διαπλέκονται και εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό η μία από την άλλη. Η υποδομή της αξιολόγησης βρίσκεται, κυρίως, εκτός σχολικού περιβάλλοντος: οι πολιτικές για τη συνεκπαίδευση και την αξιολόγηση, οι δομές για τη χρηματοδότηση, τα υποστηρικτικά συστήματα και το εξειδικευμένο προσωπικό, συνήθως υπάρχουν σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο και το κάθε σχολείο λειτουργεί μέσα στο πλαίσιο αυτών των δομών.

Εντούτοις, το κοινό σύστημα αξιών του σχολείου υπαγορεύει σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο με τον οποίο αυτή η υποδομή θα τεθεί σε εφαρμογή στο πλαίσιο της πρακτικής του σχολείου. Η υποδομή ίσως καθορίσει τις παραμέτρους του σχολικού έργου, αλλά το

σύστημα αξιών του σχολείου παρουσιάζεται καθοριστικό για την ερμηνεία αυτών των παραμέτρων.

Η κεντρική εικόνα που προκύπτει από την ανάλυση των περιπτώσεων μελέτης του προγράμματος αφορά την κρισιμότητα της ύπαρξης μιας υποστηρικτικής υποδομής για την αξιολόγηση αλλά και το κοινό σύστημα αξιών του σχολείου ως σημαντικό παράγοντα για την επιτυχημένη εφαρμογή των «δυνατοτήτων» που προσφέρονται στο πλαίσιο των συστημάτων και των υποστηρικτικών δομών.

Η ανάπτυξη του απαραίτητου κοινού συστήματος αξιών για την εφαρμογή της αξιολόγησης στη συνεκπαίδευση αποτελεί πρόκληση για τους διαμορφωτές πολιτικής και τους επαγγελματίες. Παρόλα αυτά υπάρχουν σαφή παραδείγματα σε όλη την Ευρώπη που αποτελούν πηγές γνώσης, και παραμένει η ελπίδα ότι η αναγνώριση των κύριων χαρακτηριστικών της συνεκπαιδευτικής αξιολόγησης στην πράξη θα συνεισφέρει στο συνεχιζόμενο διάλογο και τις συζητήσεις σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.